

Boekel.

Den 9^{den} Augustus 1898 bezocht ik de gemeente Boekel. Ik reed van Oss over Heesch naar Nistelrode; vandaar naar Uden, waar ik zeer goed ontbeet in het hotel van Fernuizen, vervolgens naar Boekel; daarna naar Eep en eindelijk naar het station Veghel.

Op de grens van Uden en Boekel vond ik een erewachter. Dicht bij de kom der gemeente een paar handboogschuttersrijen, de harmonie en de schoolkinderen, die een zeer aardige potpourri van vaderlandsche liederen zongen. Tekst en muziek van die liederen kreeg ik van den samensteller (het hoofd der school). In oplocht ging het naar het gemeentehuis, waar ik B. en W. en een massa volk vond; een meisje (dochter van den burgemeester) heette mij welkom namens de zusters; op iedere trap van het gemeentehuis stond een bruidje. Op mijne audientie verschenen de pastoor, de overste en de directeur van het gesticht Padua, de doctor (Schreppers) van datzelfde gesticht, en de gezamenlijke leden van den Raad.

Van den pastoor hoorde ik, dat het de bewoners van Boekel, alle landbouwers (burgers zijn er niet), bijzonder goed gaat. Hij had zeker reeds meer dan een ton op hypotheek geplaatst op kerken of liefdehuizen, allemaal geld, dat de boeren hem brachten ter belegging. — Er waren enkele quereers, vroegere heidebewoners en smokkelaars, die nu nog een soort nomadenleven leiden en overal gingen bedelen, hoewel zij het niet noodig hadden.

Er zijn thans drie molenaars te Boekel, die ieder meer te doen hebben, dan vroeger de eenige molenaar van Boekel. — Er wordt veel gewerkt met kunstmest; de boeren zeggen, dat hun product minstens 2x zoo groot is per hectare als vroeger; bovendien koopen allen nog voortdurend graan bij. —

De verhouding tusssen den burgemeester en de wethouders scheen mij goed. — Dat de gemeente veel doet ten bate van de inwoners, bewijst o. a. het feit, dat verleden jaar nog voor f 45.000 een kield werd afgekocht.

Administratie

Boekel.

Administratie van der ontvanger. Het vergunningsrecht was getoet op 2 Meij.

Administratie van den secretaris. Er is geen register van beschikkingen van D. en W. in zake de hinderwet. In het register van aangifte van vestiging waren de drie achterste kolommen niet ingevuld, en ontbrak alzo de aantekening, welke gevolg aan de aangifte is te geven.

Den 2 Mei 1903 kwam ik weder in de gemeente; te Veepel liet ik mij door een rijtuig van Peeters halen; ik cultiveer te Veepel bij van der Heiden, bezocht daarna Eep, vervolgens Boekel, en nam ten slotte te Elden den trein naar den Bosch.

De bevolking gaat langzaam vooruit; opduwingen hansen, lijken hansen bijna niet voor; onwettige geboorten 1%. —

De menschen waren veel met broers en zusters te samen; zij die trouwen zijn om en om deelig jaar oud; ze willen allen veel kinderen trouwen, als er maar vooruitzicht is op een be-

hoorlijk bestaan. Grote en kleine boorden zijn samen zullen er in het geheel ongeveer 250 zijn; van de boeren waren er drie op eigen boerdery, tegen een op een gehuurde plaats. —

Broeder Hoek Bonevan op Kluise Padua is overleden.

Er werd opgevolgd door broeder Lfro (in de wereld Dijnenburg). Dr. Schreppers is dezer nog gemerkt; zijn zoon heeft slechts zelden meer op de secretarie van Boekel; hij maekt nu les knippen van een van mijn ambtvennen op het landvoornement; volgens D. en W. is hij niet heel goed wijs, althans erg rekenachtig. —

Althoef de aflossing van het in 1897 opgenomen kapitaal van den afkoop van de honden goed heb zeer goed; het nu toe kan men jaarlijks $\text{f}1000$ aflossen; in 1903 kan men zelfs ^{dat} de opbrengst van 1902 even onafgebroken van $\text{f}250$ uitbetalen; van het kapitaal is dus reeds $\pm \text{f}6000$ geïnd. —

Gehalte die honden heeft men nog de zogenaamde „leuwerkogge“; degenen, die jaarlijks de hondenrecht kopen, maeken te samen met de door hen gekochte hondenrecht 800 vaten (een vat = 19-liter) roggge afbrengen; degenen, aan wie die 800 vaten verschuldigd zijn, zijn zeer lastig. Ten gevolge van voortdurende splitsing bij overgang na overlijden. — De lijst van hen, aan wie die „leuwerkogge“ verschuldigd is, berust op het gemeentehuis. — De oorsprong van die ver-

Boekel.

plichting het „leuwerkogge“ is niet bekend; om die verplichting niet te hoopen, zal men later nog $\text{f}16000$ of $\text{f}17000$ nodig hebben. —

Als maar eens die $\text{f}45000$ gedeeltelijk zijn, zal men door die „leuwerkogge“ veel spaediger heen zijn. — Het is duidelijk, dat die verplichting van „leuwerkogge“ de afbrengt van den honden zeer duurt. — Men wil evenwel niet overgaan tot afkoop van die verplichting, voo dat men een goed deel van het kapitaal van $\text{f}45000$ heeft geïnd. —

Wan is er in Boekel nog een kiphshoven, deze dreukt op veel wei-land, en brengt daaraan dus niets op; — bovendien hebben vele boeren heen land, dat besmet was met dien hond, uitgeslacht; in het geheel zal die jaarlijks om en om de $\text{f}1000$ opbrengen. Voor afkoop door gemeente vraagt ontvanger van de registratie $\text{f}1000$; dat is veel te duur, omdat van het beoelde weiland ^{tegen} geen vruchten komen. — Men wacht met den afkoop nog wat; omdat het schijnt, dat de tegenwoordige bevoering den afkoop gemakkelijk wil maeken, en men gelaapt, althoef beter en voordeliger te recht te kunnen.

Van den rechtvoerder van den honden, die lange jaren ammeender was, vernam ik eigenaardige byzonderheden omtrent het leven van vele geminnen in Boekel. Zij vermeldde mij, dat hij als ammeender 62 geminnen kende (van zonden er een goede vijftig zijn) die een eigen huize hebben in de gemeente. Ammeender Paschen sluiten ze heen huize, en hebben met het heel gemin in een woonwagen weg, het slaanrecht, het kullvepen, slechten en lynch, sans nog verder. De kinderen maeken orderweg de kook bedelen, beruigt de ouders bevers binden of slaan matlen.

De rechtvoerder onder die menschen is over het algemeen goed; ^{bepaald spelen} ~~schroep~~ maar ze niet, dat naer heeft, ^{maar ze spelen van sproppen van} ~~behoort en bedelen; te liden om te weeten matlen te voor den vorm slaen, af binden~~ ^{van hem even veel last als} ~~sonder dat~~ ^{van de armen niet vreden dan over hen.} ~~te~~ ^{van de armen niet vreden dan over hen.} De vrouwen op eenjarige leeftijd, opduwingen hansen kunnen daerbij niet voor, onthoef opbeden eenonin. Als ze tehuis zijn, nemen ze hunne godsdiens

plichten goed waer, komen trouw ten huize, houden Paschen enz. Ze gaan met Paschen weg en komen ammeender alle heiden en herby. Als ze in de gemeente zijn, beelden ze ^{den kook bij elkaar} met ~~met~~ ^{van hen even veel last als} ~~van hen even veel last als~~ ^{van de armen niet vreden dan over hen.} ~~van de armen niet vreden dan over hen.~~

Als de kinderen van 3 tot 5 natuurlijk niet naar school, er komen er 5 winters ook bijna niet in. — Dat namadeluven zit er zo's in, doet het vromme, dat, wanneer het ammeender

Boeckel.

zieke de opvoeding van de kinderen moest verbeteren, en done 10 jaar in een geregeld boerenhuishouding had den doorgesbracht, zij, als ze trouwen, meer in het oude nederlandsche woonhuis anders terugzien!

Bij raadsverkiezingen zagen de herbergiers veel, dat er ge- stemd moet worden; er is daardoor nogal misfeling in het personeel van den gemeenteraad.

Van de raadsleden waren van den Heer, Niemans en van der Burgt in de kern; van den Heer de Peelsche huis; Utsfening op het heerde; van Doorn te Breda, en v. d. Velden de Breda.

Een telephonhoor werd in 1902 opgericht; Dader was er ook een telephonhoor; dat verzaak hem worden loege, stuen, wanneer het een ^{voort} publiek toegankelijk kantoor werd; de Bisphop overdeedte dat men wenscht.

De gemeente heeft vele eigendommen, of 67 hl. A. Daarvan is 20 hl. A. goede bouwgrond op veld van Eup en Bael; ruim 900 hl. A. heide aan de oostzijde van de gemeente. Tus- schen Baelstraten Breda heeft de gemeente een kleine ontginning van den bosch; alle jaren zal men er van Hobbe tot 60000 markplantjes zetten. —

Ik heb er bij B. en W. sterk op aangedrongen, dat de water- leidingen op heiden van de gemeente zoudten geregeld worden. —

Er is een algemeene begraafplaats; daar worden alle overledenen begraven; noch de gemeente noch de pastoor hebben daarvoor rechten.

Bael heeft geen eigen doctor; armen doctor is Dr. Kuyper uit Eup; deze is ook met de verlossing praelijde belaste.

Ik heb mij sterk verzet tegen het jaarlijks waken van een oprefticatie van den veldwachter door den Raad. B. en W. schenen het geheel met mij eens te zijn.

Den 2^{den} April 1906 kwam ik weer in Bael; per trein tot Hden; van daar met een rijtuig van Breda naar Bael, Eup en Bael; daar nam ik weer den trein naar den Bosch.

Van B. en W. vernam ik, dat de aflossing van de veld- tiendschuld goed vordert; men had juist weer 1500 uit- geloof, en was er van het kapitaal van 45000 nu ±

Boeckel.

10.000 gedeeld. Men oeffte zich nu sterk opvoed, om ook de roggente uit te koop en was juist begonnen met op te kanten gen van te koop met de twee boornachtste eigenaren, nl. den Belg van der Willigen (voor wien aptrad diens rentmeester, advocaat Heer Scheepers, W. d' Beter, hiège), en met den oudsten ~~advocaat~~, Kapelaan te Kavenstein; een gedeelte van de roggente was al een inkomst van de voormalige halijnsche school te Kavenstein; toen die school werd opgeheven, verviel die inkomst aan de kapela- nie te Kavenstein.

De Kijstierend werd in verschillende klampen door de verschillende belanghebbenden afgekeeld; veel moet dienengevolge teafelen enkele eigenaren nog een verrekening plaats hebben, omdat den tiend- plichtige nog niet met den koop van een klamp ontrent de te beta- len afbetaling tot overeenstemming kwam, — maar de tiend, zoals die door het Kijst werd gebeden, bestaat niet meer. — B. en W. klaagden, dat, bij gelegenheid van den afloop van den Kijstierend gebleken was, dat de tiendheerden zoo schan- delijke slecht in de waren, en dat daaruit zoerele moedijde- liden teafelen de belanghebbenden waren onttoeren.

Volgens B. en W. verminderd het nederlandsche van een deel der bevolking zeer veel, door dat de menschen in Limburg in België veel minder geven als vroeger; er zullen nu nog ± 20 van die huishoudens zijn; maar deze menschen zijn de lui- an te werken, bestaan van heiden en stroepen; pro forma met- ze slaeten af binden ze bevens. Ze zijn alleen 3 winters in Bael, maar dan heeft men van hen veel last. Glemkin- deren gaan niet of zeer ongeregd naar school; volgens B. en W. zouden die kinderen niet op de schoollijsten vorko- men, zodat de leerplichtwet op hen niet werd toegepast. Wel had men aanvankelijk anders gehandeld, inder de ander- vinding had de noveltebaarheid aangehouden, dat men op hen de leerplichtwet niet kon toepassen! —

Op den heere Dader worden niet meer dan 140 kerank- dinningen verpleegd; als men hen dat getal gaat, dan zou men een ^{gepliekt} doctor moeten nemen, den d'avaan wil men voorloepig niet aan.

B. en W. aangeraden om zich in verbinding te stellen met het staats boschheer (van Diefel te Utrecht) om te komen tot

Boekel.

exploitatie der heidegronden van de gemeente.

Den 16 maart 1910 kwam ik weer in Boekel. Ik ging per trein naar Molen en had aan een huurbaarsier in Veghel besteld, mij aan het station een landauer met twee paarden te zenden; ik vond er een prachtig rijtuig met twee mooie paarden, baarsier in livree, pelshorsey, klepbranken enz. Bij onderzoek bleek, dat de huurbaarsier niet aan zijn opdracht had kunnen voldoen, en toen het rijtuig gevraagd werd van Juffr. Smits uit Veghel, een schoon-zusht van Bopers, den gemeente ontvanger uit 's Bosch. Het dat mooie rijtuig reed ik eerst naar Boekel, toen naar Erp; ten slotte nam ik te Veghel weer den trein naar 's Bosch.

Mijden bouw van nieuwe woningen houden de leden der Eft. Landheids Commissie Tammaer uit Epenert en Kleypants uit Erp toezicht; de brook, een timmerman - metselaar uit Boekel houdt voor het gemeentebestuur mede een oog in het zeil. Toen bij een woningbouw de eigenaar de bouwverbrodering niet naleefde, werd hij bekeurd en tot $\text{fl } 75$ boete veroordeeld. Dat hielp; de schrik zit er nu in, en heeft men geen lust meer van overbiedingen.

Van alle mooie plannen van de Vincentius stichting is niet veel gekomen; het armbestuur schaat $\text{fl } 1700$ voor; daarvoor werden twee huisjes gebouwd; sinds deed het bestuur der stichting niets meer; wel zijn er later over de verantwoording der huurpenning en mispluim nog moeilijkheden te wachten.

M. en W. operaden, zich in contact te stellen met het Streeks-besch. beheer, om te komen tot de ontginning der voor bebouwing wabbare heide gronden. — Een stuk van exploitatie der gemeentelijke bezittingen is er nog niet; men zal daarvoor nu zorgen. — Ook is er geen inventaris van het oud archief; aan M. en W. in overweging gegeven, den jongen werksamen gemeente secretaris Buekkes dan den overheid te zellen, om het archief te ordenen; vermoedelijk zouden er dan veel stukken, welke voor de gemeente en hare inwoners van groot aetueel belang zijn in zake kindrecht, dan voor den dooz komen.

De Kuyper uit Epenert is gemeente doctor; hij wordt gepro. Ueldwaelder krijft nog $\text{fl } 25$ gratificatie; gevraagd dat bedrag bij zijn tractement te leggen.

Boekel is over het algemeen redvarend; er zijn niet meer

Boekel.

dan 1 darne gezinnen, die van tijd tot tijd beedeeld moeten worden. Het getal vuilbeuters, dat een nomaden leven leidt, neemt af; er zijn thans nog zeven van die gezinnen.

Dastor Verbugten, die op audientie kwam, belidde de ziel over die vuilbeuters = stekelmokers = halve wilden. Bij de eerste kl. Communie waren er in dit jaar zes kinderen geest, die lezen noch schrijven konden, en maar zeer weinig de catechismus lesfen gevolgd hadden. Alleen dove zich aan die kinderen beridengwoon deel moede te geven, en door de zusters maar altijd dan te doen onderrichten, had hij die zes kinderen zoover kunnen brengen, dat hij zich verantwoord kon achten, door met hen aan te nemen; maar het gebede was zoo spoedig vergeten; en de eindresulten van de lokale kl. Communie uitgewischt! —

De broeder Overste van Heuse Bader, broeder Bijnenburg, geboortig van Vlaaren, waarvan daarna zijn opwachting ma. ken. — Bader zit nog altijd met zijn oerden doelar schep. pers, thans 75 jaren oud, en heet niet meer op de hoopje van de wetenschap; het is zoo moeilijke om hem heen te zenden, omdat hij zijn tractement ($\text{fl } 3000$.) niet kan misfen; — en een jongere kracht naast hem te stellen, kan men niet betalen. — Beldenhout zal er nog weer een paviljoen bijgebouwd worden. — De meest zieken, zoowel op Bader als te Beldenhout, komen van buiten de provincie Noordbrabant; men heeft met Zuid-Holland een contract voor 75 patienten à $\text{fl } 330$ per jaar; is dat getal niet bereikt, dan moeten de plaatsen open gelou. den worden, en wordt voor ieder bed, dat niet bezet wordt, $\text{fl } 4$ per maand vergoed. —

Secretaris Buekens was vroeger op de secretarie te Deurne; hij is een zoon van den burgemeester van Epenert. — Hij woont op kamers in Boekel, en gaat 's middags bij de Zusters efen, waar men hem à $\text{fl } 75$ soep, twee vllzen en een toespjo in sine aparte kamer toedint. — Hij zou eestlin het klooster ook kamers hebben gekregen; maar de algemeene overste uit schijndel had dat niet willen hebben; dat hij daar in sine apartelkamer kwam dineren, ontmoette hij hoek geen benwaan.

Den 11^{den} Mei 1915 kwam ik weer in Boekel. Ik reed er van uit den Bosch per auto heen; benoekt

Boekel.

later nog St Oedenrode, en keerde van daar via Schijndel naach den Bosch terug.

De 80 jarige burgemeester Bouwens moet in 1915 aftreden; in 1916 viert hij zijn gouden bruiloft en zou hij 25 jaar burgemeester zijn. Vooral zijne kinderen zochten hem opzamen zijn zilveren ambtsfeest zien viereen. — In overleg met den minister van Binnenlandische Zaken kon ik hem mededeelen dat hij zou herbenaemd worden; hij zal dan ontslag vragen direct nadat hij zijn 25 jarig jubileum zal gevierd hebben. —

Het bestuur van de gemeente is in goede handen: de burgemeester is nog heel kras; hij is een braaf ten eerlijke man, die zich steeds op een onafhankelijk standpunt gesteld heeft; — secretaris Buskens is buitengewoon goed; hij schijnt de aangewezen burgemeester van Boekel, als Bouwens bedankt.

Basloot Verheijen is een oude man, 73 jr; hij er moet een nieuwe kerk gebouwd; de pastoor vindt zich daarvoor te oud; hij brengt de benodigde gelden bij elkaar, dan kan zijn opvolger bouwen.

v. d. Noogant, overste van Heire Sadua informerde van, naar de Provincie electriciteit kon leveren; zowel hier als in Molenhant zou men gaarne spoedig aansluiten.

Burgemeester Bouwens neemt geen deel in het pensioenfonds; daarvoor zou ± 10. mille moeten behaald zijn geworden. In plaats daarvan heeft de Raad besloten, hem levenslang f 225 pensioen uit te betalen.

Voortzetting van waeste gronden velen de Raadsleden nog niet ved; de Secretaris wist er den Raad toe te brengen, 10 hl. A. aan te leggen hal bouw- en weiland; vermoedelijk zal daarop een boerderij gesticht worden.

Het Raadhuus is goed onderhouden; het dak is echter versleten, het is wat klein, en ondoelmatig ingedeeld. Op den duur zal er een ander moeten gebouwd worden.

Door de voortdurende goede zorgen van den Secretaris werden de waterleidingen in uitstekenden staat gebracht.

Boekel moet veel ten koste leggen aan de wegen; alle wegen zijn in onderhand bij de gemeente; er is geen enkele provinciale weg. —

De nieuwe veldwachter valdact goed; hij is gebaat van

Boekel.

Maken en was 3 jr agent van politie te Venlo. — Hij heeft f 525 tractement, + vege woning en tuin — te schratten op f 45. — Hij krijgt geen gratificaties. — Voor zijn pensioen behaalt hij 4% = f 14 p. —

Den 19 Juli 1919 bezoekt ik per auto van uit den Bosch de gemeenten Boekel, Erp en Dintker.

De nieuwe werkzame burgemeester is blijbaar goed op zijn plaats; hij kan goed met de meubanders. — Binnenkort zal zijn huwelijk met Juffr van Dijk uit Molen, een dochter van den voormaligen burgemeester plaats, volbraken worden. — Hij heeft slag open woning; hij koocht een terrein om te bouwen. De bloofige huise bij van de gemeente een ledig staande veldwachters woning over f 100. — per jaar!; hij moet daarin voor f 500. — op kosten van de gemeente repareeren! — Juffr. v. Dijk is een zuster van de vrouw van Beretta den burgemeester van Itten. —

Zaen ik in Erp kwam, bevroegde de burgemeester daar, dat men in Boekel werken afschoof naar Erp, hen geld geeft om daar te gaan wonen. —

Men geeft zich moeite om het tram Erp-Gemeent verkeer te krijgen Erp-Boekel-Itten-Gemeent. De gemeente Erp heeft daar bezwaar tegen, omdat de meeste gemeentelijke ontginningen (Het Klurkske) langs de tramlijn liggen. —

Boekel heeft 700 hl. A. inbouwte gronden; daarvan zijn ± 40 hl. A. geschikt voor boschcultuur; de rest voor bouw- en weiland. — Men wil die gronden naar mate daarvan in de gemeente behoefte is, in percelen uitgeven (op erfpacht of verkoopen) aan de boeren.

Sinds de pleide hl. A. zoveel grond in Gemeent is gaen ontginnen, zijn vele bewoners van Boekel, die vroeger een nomadenleven leidden, daar gaan werken, vooral de jongeren. — Er is nog slechts een gezin, dat met een wagen rondtrekt. — Maar vele anderen gaan nog 3 ochtends van huis

Baekel

en keeren 's avonds terug, beruigt zij dan, al naar den tijd van het jaar, hun brood verplienem met linden blaes en plukken, wap plukken, eikels ropen, beide snijden en bevens binden

De hoofdelijke omslag bedraagt $\text{f} 10.000$. —

Den 23 Mei 1922 bezocht ik van uit Helmond de gemeenten Baekel en Uden.

Eene vereeniging voor de volkshuisvesting bouwde 2 woningen, het Rijk's premie werden 8 woningen gebouwd.

Voor 1920 deed Baekel weinig voor de ontginning van hare waeste gronden. In 1920 maakte de Heide H^{174} een ontginningsplan voor 160 hl. A. Te waarvan zijn thans ~~100~~ ~~hl. A. ontgonnen~~ ~~40 hl. A. zijn verlaten, waarvan thans 30 haesten in openbaar zijn~~ 80 hl. A. werden verdeeld over 8 boerderijen en 3 kantenboeren. Van daarop is de inset en over 14 daagen de toeslag van den openbaren verkoop van 20 perceelen, alle van 1 hl. A. — Bovendien is men nog in onderhandeling (bereids door G. S. goedgekeurd over den verkoop van grond van 2 bardekijen; terwijl er ten slotte nog een boerderij van 1 2 hl. A. gesticht wordt op de grens van Beugen.

Het Rijk gaf in 1921 voor de stichting van 3 boerderijen $\text{f} 26.400$, berekend tegen 2 x $\text{f} 400$ per hl. A. Men hoopst in 1922 nog eene Rijk's bijdrage te verkrijgen voor de stichting van 5 boerderijen.

Ik heb W. de W. sterk geadviseerd, om nu alvorende de Heide Maatschappij een groot algemeen plan te laten maken voor de ontginning van de 4600 hl. A. resteerende waeste gronden. Dat kan men dan successievelijk al naar de omstandigheden heb kaelaten, uitvaeren.

Distributie net voor electriciteit kostte $\text{f} 16.000$. — Schoonlevering begon 1 November 1921; 70 cut van licht; 35 cut van klein kracht.

Vier krankzinnigen, welke ten koste van gemeente in Snelva verpleegd worden, werden door Baekel vrijwillig verzeld. Wanneer gemeente 3 jaren geplukst heeft doet gemeente verder niets meer. Zijt

Baekel

Krankzinnigen b.s. jr oud, dan trekt gemeente voor ieder hennet $\text{f} 3$ in de week.

Voor het in orde brengen van den weg Gernert-Baekel - Volkel gaat gemeente $\text{f} 20.000$ leunen. Een vak van 500 ell' wordt belegd met mooie vlakke keien 16×16 ; die keien kosten $\text{f} 2.80$ per ell' franco station Uden. — De rest is oprijtbaren en wordt omgebouwd in steenslagbaan, dat 2 hl $\text{f} 15.000$ kosten. — De Leening mat in 20 jr afge lost zijn.

De uitvoering onderwijset 1920 kostte aan gemeente $\text{f} 85.000$. — Bovendien nog eene jaarlijksche bijdrage van $\text{f} 1000$ voor onderhoud van Gemeente maest in 1920 $\text{f} 15.000$ belasting hebben; in 1921 resdeisend gulden men, dus $\text{f} 1.000$.